

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ЕТНІЧНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ КОЛОНТАЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОКРУГИ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ 1926 РОКУ

Важливе значення у дослідженні етнодемографічних процесів XX ст. в Україні мають статистичні матеріали переписів, особливо перепис населення 1926 року. Публікація матеріалів цього перепису була найбільш повною, порівняно з наступними радянськими переписами населення. Зокрема, в опублікованих матеріалах подано статистичні дані не лише щодо кожної округи, але й кожного району та кожної сільської ради. На жаль, з початку 30-х і до початку 90-х рр. XX ст. статистичні матеріали перепису населення 1926 року опинилися у «спецхрані» і не були доступні для науковців. Це стосується і районів Харківської округи, у тому числі і Колонтаївського. На основі опрацювання статистичних матеріалів перепису населення 1926 року [1, 2] визначено чисельність та етнічний склад населення Колонтаївського району, а також чисельність населення кожної із 10-ти сільських рад та всіх населених пунктів.

Колонтаївський район утворено відповідно до постанови ВУЦВК від 7 березня 1923 року «Про адміністративно-територіальний поділ Харківщини» у складі Богодухівської округи. Цей район сформовано на основі Колонтаївської та Констянтинівської волостей колишнього Богодухівського повіту. 12 листопада 1923 року окружний центр перенесено до міста Охтирки, Богодухівську округу перейменовано на Охтирську, а Колонтаївський район опинився у її складі. Відповідно до постанови ВУЦВК від 3 червня 1925 року «Про скасування Охтирської округи на Харківщині» Колонтаївський район ввійшов до складу Харківської округи. 6 грудня 1926 року і було проведено перепис населення у цьому районі.

До складу Колонтаївського району входили 10 сільських рад, які об'єднували 31 населений пункт. Зокрема, 6 сільських рад утворено у межах колишньої Колонтаївської волості: Колонтаївську, Березівську, Ковалівську, Котелевську, Любівську, Мар'їнську. 4 сільські ради створено у межах колишньої Констянтинівської волості: Констянтинівську, В'язівську (Бардаківську), Рандавську, Слобожанську.

Загальна чисельність населення Колонтаївського району становила 23 234 особи, які входили до складу 4 697 домогосподарств. Середня чисельність 1-го домогосподарства району виявилася досить значною і складала майже 5 осіб. Абсолютну більшість в етнічному складі населення Колонтаївського району становили українці – 98,93% (22 985 осіб – 4 617

домогосподарств із 23 234 осіб). На відміну від українців, рівень частки кожної із етнічних меншин серед усього населення, як і їхня чисельність залишалися досить незначними. Зокрема, рівень частки росіян складав лише 0,75% (174 особи – 50 домогосподарств). Ще нижчим (менше 0,10%) виявився рівень частки кожної із інших етнічних меншин: білорусів – 0,09% (20 осіб – 6 домогосподарств), євреїв – 0,05% (12 осіб – 3 домогосподарства), поляків – 0,05% (11 осіб – 5 домогосподарств), німців – 0,04% (10 осіб – 3 домогосподарства), а також представників інших етносів – 0,09% (22 особи). Тобто, на теренах Колонтаївського району дисперсно розселені лише поодинокі представники етнічних меншин.

Чисельність населення кожної із 10-ти сільських рад Колонтаївського району досить помітно відрізнялася. Поміж усіх сільських рад району найвищою чисельність населення спостерігалася у *Колонтаївській* сільській раді (районному центрі) – 7 817 осіб (1 603 домогосподарства). Ця сільська рада об'єднувала 6 населених пунктів серед них 2 села: Колонтаїв – 6 834 особи (1 415 домогосподарств) та Зубівка – 341 особа (60 домогосподарств), 3 хутора: Капранський – 112 осіб (24 домогосподарства), Комарівка (Замерло) – 384 особи (73 домогосподарства), Рябокони (Дубина) – 139 осіб (30 домогосподарств), а також лісова сторожка Колонтаївська дача – 7 осіб (1 домогосподарства). Досить значним виявився також і рівень частки Колонтаївської сільської ради серед загальної чисельності населення Колонтаївського району – 33,64% (7 817 осіб із 23 234 осіб). Тобто, на теренах цієї сільської ради зосереджувався кожен 3-й мешканець району.

У 2-х сільських радах цього району чисельність населення перевищувала 3 тис. осіб у кожній. Зокрема, *Константинівська* сільська рада нараховувала 3 490 осіб (764 домогосподарства). До складу цієї сільської ради входили 8 населених пунктів. Серед них 2 села: Константинівка (Грузьке) – 2 400 осіб (502 домогосподарства) та Благодатне (Сухомлинівка) – 317 осіб (60 домогосподарств), 2 хутора: Благодатний (Новоселівка) – 242 особи (42 домогосподарства) та Приют (Прилипки) – 182 особи (34 домогосподарства), Ананіївська цукроварня – 206 осіб (78 домогосподарств), 2 радгоспи: Кам'яний – 64 особи (17 домогосподарств) та Сквозна – 69 осіб (28 домогосподарств), а також сторожка Михайлівська дача – 10 осіб (3 домогосподарства).

Чисельність населення *Любівської* сільської ради становила 3 450 осіб (692 домогосподарств). До складу цієї сільської ради належав лише 1 населений пункт – село Любівка.

В інших 4-х сільських радах Колонтаївського району чисельність населення перевищувала 1 тис. осіб у кожній. Зокрема, чисельність населення *В'язівської* (Бардаківської) сільської ради становила 1 785 осіб (344 домогосподарства). Ця сільська рада

включала 4 населених пункти: село В'язова (Бардакове) – 1 217 осіб (228 домогосподарств), хутір Михайлівка – 493 осіб (84 домогосподарства), а також 2 радгоспи: В'язове – 23 особи (4 домогосподарства) та Ковалівка – 52 особи (28 домогосподарств).

Слобожанська сільська рада нараховувала 1 582 особи (286 домогосподарств). До цієї сільської ради належали 2 населених пунктів: село Слобідка – 1 576 осіб (285 домогосподарств) та лісова сторожка Любівська дача – 6 осіб (1 домогосподарство).

Чисельність населення *Рандавської* сільської ради становила 1 480 осіб (277 домогосподарств). До складу цієї сільської ради входили 3 населених пункти, у тому числі 2 села: Рандава – 559 осіб (108 домогосподарств) та Одрада (Підплет) – 468 осіб (91 домогосподарство), а також хутір Олійників (Коновальщина) – 453 особи (78 домогосподарств).

Ковалівська сільська рада нараховувала 1 266 осіб (244 домогосподарства). Ця сільська рада включала лише 2 населені пункти: село Ковалівка – 437 осіб (81 домогосподарство) та хутір Колонтаївка – 829 осіб (163 домогосподарства). Варто зазначити, що за чисельністю населення хутір Колонтаївка майже вдвічі перевищував центр сільської ради – село Ковалівку.

Ще у 3-х сільських радах Колонтаївського району чисельність населення виявилася нижчою за 1 тис. осіб. Зокрема, чисельність населення *Мар'їнської* сільської ради становила 946 осіб (202 домогосподарства). До цієї сільської ради належали 2 населені пункти: село Мар'їнське (Писарівка) – 862 особи (189 домогосподарств) та хутір Мерлянський (Чернетчина) – 84 особи (13 домогосподарств).

Березівська сільська рада нараховувала 747 осіб (156 домогосподарств). Ця сільська рада включала 2 населених пункти: село Березівка – 642 особи (136 домогосподарств) та хутір Кришталіянівка (Кубашівка) – 105 осіб (20 домогосподарств).

Найменшою за чисельністю населення сільською радою Колонтаївського району була *Котелевська* – 691 особа (129 домогосподарств). До цієї сільської ради належав лише 1 населений пункт – хутір Котелевка.

Отже, середня чисельність населення 1-єї сільської ради у Колонтаївському районі становила 2 323 особи. Однак, лише у 3-х із 10-ти сільських рад цього району чисельність населення перевищувала 2 тис. осіб у кожній, у інших 7-ми сільських радах чисельність населення виявилася нижчою за 2 тис. осіб.

Поселенська мережа Колонтаївського району включала 31 населений пункт, у тому числі 12 сіл, 10 хуторів та 9 інших поселень. Середня чисельність населення 1-го населеного пункту у цьому районі була досить значною і досягала 749 осіб. Найбільше населених пунктів нараховувалося у Констянтинівській (8) та Колонтаївській (6) сільських радах, а

найменше (по 1-му населеному пункту) у Котелевській та Любівській сільських радах. Лише в 1-й із 10-ти сільських рад цього району центром було не село, а хутір – Котелевка.

Таким чином, в етнічному складі населення Колонтаївського району Харківської округи українці становили абсолютну більшість. Чисельність та рівень частки кожної з етнічних меншин серед загальної чисельності населення цього району виявилася досить незначною. Тому ключовою ознакою населення Колонтаївського району була його етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців на тлі дисперсного розселення поодиноких представників етнічних меншин.

Список літератури: 1. Національний склад сільського населення УСРР: підсумки по сільрадах. – Харків: Держвидав України, 1927. С. 222. 2. Залюднені пункти Харківської округи. Вид. 2-ге / Харківський округовий виконавчий комітет. – Харків: Держвидав України, 1930. С. 39 – 41.

Bibliography (transliterated): 1. Natsional'nyj sklad sil's'koho naseleння USSR: pidsumky po sil'radakh. – Kharkiv: Derzhvydav Ukrainy, 1927. P. 222. 2. Zaliudneni punkty Kharkivs'koi okruhy. Vyd. 2-he / Kharkivs'kyj okruhovyj vykonavchyj komitet. – Kharkiv: Derzhvydav Ukrainy, 1930. P. 39 – 41.

Скляр В. М.

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ЕТНІЧНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ КОЛОНТАЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОКРУГИ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРЕПІСУ НАСЕЛЕННЯ 1926 РОКУ

На основі аналізу статистичних матеріалів перепису населення 1926 року розкрито особливості поселенської мережі, визначено чисельність населення Колонтаївського району Харківської округи у цілому, а також кожної із 10-ти сільських рад та 31-го населеного пункту цього району. Встановлено, що ключовою ознакою населення Колонтаївського району була його етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців на тлі дисперсного розселення поодиноких представників етнічних меншин.

Ключові слова: перепис населення 1926 року, Колонтаївський район, Харківська округа, поселенська мережа, чисельність населення, етнічний склад населення, українці, етнічні меншини.

Sklyar V. M.

NUMBER AND ETHNIC COMPOSITION OF THE POPULATION OF THE KOLONTAIV
CIRCUIT OF THE KHARKIV DISTRICT: ACCORDING TO THE POPULATION CENSUS OF
THE 1926 YEAR

Based on the analysis of statistical materials of the 1926 census, the peculiarities of the settlement network were revealed, the population of the Kolontaiv district of the Kharkiv district as a whole, as well as each of the 10 village councils and 31 settlements of this district were determined. In the ethnic homogeneity is the absolute dominance of the number of Ukrainians against the dispersed settlement of single members of ethnic minorities.

Key words: 1926 census, Kolontaiv circuit, Kharkiv district, settlement network, population, ethnic composition of the population, Ukrainians, ethnic minorities.

Скляр В. Н.

ЧИСЛЕННОСТЬ И ЭТНИЧЕСКИЙ СОСТАВ НАСЕЛЕНИЯ КОЛОНТАЕВСКОГО РАЙОНА
ХАРЬКОВСКОГО ОКРУГА:
ПО МАТЕРИАЛАМ ПЕРЕПИСИ НАСЕЛЕНИЯ 1926 ГОДА

На основе анализа статистических материалов переписи населения 1926 года раскрыты особенности сети поселений, определены численность населения Колонтаевского района Харьковского округа в целом, а также каждого из 10-ти сельских советов и 31-го населенного пункта этого района. Установлено, что ключевым признаком населения Колонтаевского района была его этническая однородность – абсолютное доминирование по численности украинцев на фоне дисперсного расселения отдельных представителей этнических меньшинств.

Ключевые слова: перепись населения 1926 года, Колонтаевский район, Харьковсий округ, сеть поселений, численность населения, этнический состав населения, украинцы, этнические меньшинства.